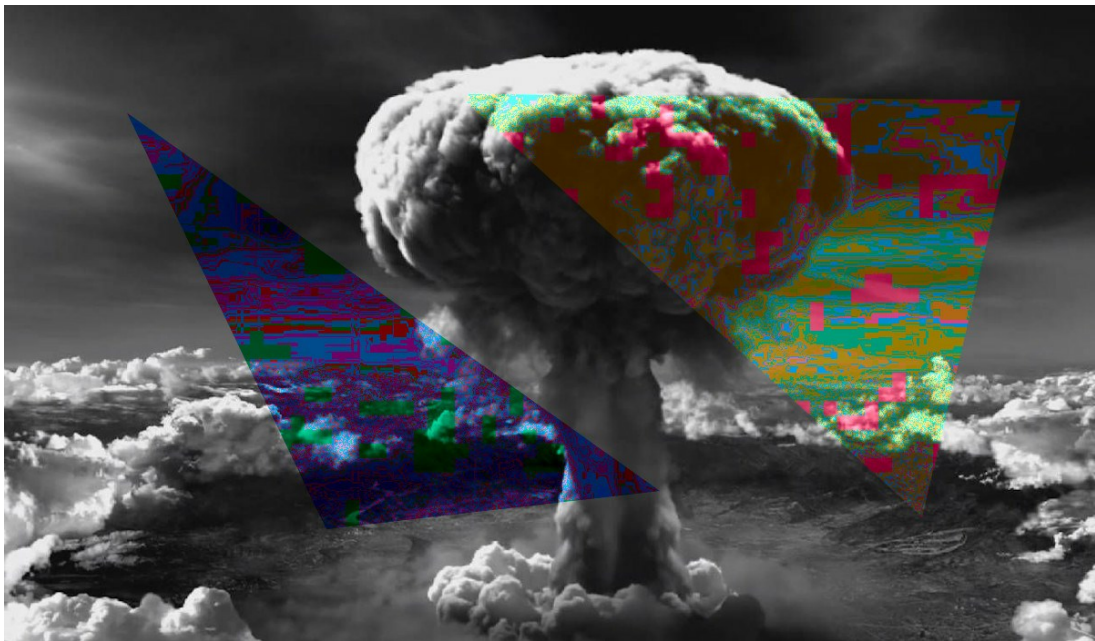

La ciència-ficció catalana sobre la fi del món després del mecanoscrit

LLIBRES / NARRATIVA / 26 GENER, 2021

Si hi ha una novella susceptible de marcar un abans i un després en la ciència-ficció escrita en català, és *Mecanoscrit del segon origen* (1974), de Manuel de Pedrolo. La història de l'Alba i en Dídac, supervivents de l'anihilació de la humanitat causada per una invasió alienígena, és un dels llibres més venuts de la història de la nostra literatura —només superat per *La plaça del Diamant* (1962), de Mercè Rodoreda—, i ja ha entrat a formar part de l'imaginari col·lectiu català. Tanmateix, això és suficient perquè la seua influència sigui patent en les obres de ciència-ficció catalana sobre la fi del món escrites posteriorment? O la ingerència d'altres obres de gènere internacionals ha estat molt més influent per als escriptors catalans?

Als anys 70, a banda de *Memòries d'un futur bàrbar* (1975), de Montserrat Julió, de la qual vam parlar en [l'article anterior](#), només es va escriure una altra fi del món catalana: *Calidoscopi de l'aigua i el sol* (1979), de Joaquim Carbó. Malgrat que l'apocalipsi descrita per l'autor en aquest cas és provocada per culpa de la humanitat —la contaminació i una fuga nuclear causen el desglaç dels pols i l'augment del nivell del mar—, l'ombra de Pedrolo hi és molt present tant per la perspectiva progressista de les relacions amoroses entre els joves protagonistes —un triangle amorós recíproc— com per la proposta d'una nova organització social amb un rerefons socialista i anarquista, per un joc narratiu entre diversos punts de vista i narradors, i, fins i tot, per unes mencions indirectes tant al *Mecanoscrit* com a l'obra de Julió cap al final de la novel·la.

Als anys 80, malgrat que va ser la dècada de l'enorme popularització de l'obra de Pedrolo, amb més de set-cents mil exemplars venuts i també amb un serial televisiu, un altre de radiofònic i un còmic basats en la novel·la, la publicació d'obres de ciència-ficció sobre la fi del món en català va ser molt minsa i la que es va publicar no sembla influenciada pel *Mecanoscrit*. Segurament l'obra més popular va ser *L'esquelet de la balena* (1986), de David Cirici, una novel·la juvenil en què un grup d'adolescents viuen en un internat controlat per robots automatitzats, sense la vigilància de cap adult, i acaben descobrint que el món de fora ha estat arrasat per una pandèmia global. També destaquen *Abans que no arribi l'hivern* (1984), d'Ivan Tubau, sobre una arma biològica que mata tots els ancians i de mica en mica tota la humanitat, tret d'uns pocs seleccionats que fugen a la Lluna; «La Muralla» (1989), de Víctor Mora, sobre un món postapocalíptic arrasat per una guerra mundial, en què només poden sobreviure els humans que s'han arrecerat sota d'una muralla; i *La gosseta de Sírius* (1986), de Pere Verdaguer, que no pot ser considerada una història sobre la fi del món, sinó més aviat una narració catastrofista sobre una onada de calor estiuenca.

Després de la caiguda del mur de Berlín i l'amenaça de l'efecte 2000, els anys 90 podrien semblar una dècada propícia per a la proliferació d'històries sobre la fi del món —internacionalment, ho és. Tanmateix, com passa als anys 80, tampoc no es publiquen gaires obres d'aquest gènere en català i no s'aprecia cap influència de l'autor targarí. Hi destaquen *Com serà la fi del món: maneres que tindrà de presentar-se'ns i com preparar-s'hi* (1992), un recull de contes satíric, amb molts ressos caldersians, on trobem apocalipsis molt diversos; *Arc de Sant Martí* (1992), de Pere Verdaguer, sobre una invasió alienígena, que podria estar influenciat per Pedrolo, però no es pot comprovar, perquè és un llibre descatalogat i introbable actualment; i *Generació Z* (1999), de David Duran, que són les memòries de l'última dona de la Terra després d'una misteriosa esterilització de la humanitat, que recorda molt la novel·la també apocalíptica de Montserrat Julió. També cal destacar la publicació d'obres amb una fi del món allegòrica com són *Després de la pluja* (1993), de Sergi Belbel, *La fi del món* (1994), de Carles Hac Mor, *Apocalipsi blanc* (1999), de Francesc Puigpelat, i *L'extinció* (1999), de Sebastià Alzamora.

Encara és pitjor la dècada del 2000, en la qual ni tan sols trobem cap obra estrictament de ciència-ficció sobre la fi del món. El més proper són obres com *La nau* (2008), de Pau Planas, sobre les vivències d'una nau espacial generacional que viatja a un nou món i on se sobreentén que la vida a la Terra s'ha extingit; o com *L'olor de la pluja* (2006), de Jordi de Manuel, i *Aiguafang* (2008), de Joan-Lluís Lluís, novel·les catastrofistes sobre efectes meteorològics adversos, on es desconeix si finalment hi ha una fi del món. També, com a la dècada anterior, hi trobem obres amb una fi del món alegòrica, amb ressò dels efectes de l'11-S, com són *Apocalipsi de butxaca* (2004), de Jordi Cussà, *La fi d'Europa* (2006), d'Àngel Brugas, i *L'Atlàntida* (2006), de Jaume Miró.

A diferència d'altres esdeveniments històrics anteriors, la crisi immobiliària del 2008, sí que sembla tenir seqüeles en l'escriptura d'obres de ciència-ficció sobre la fi del món i des del 2010 fins al 2020, hi ha una explosió d'obres d'aquest gènere en català, un total de 32, entre contes i novel·les, que encaixen amb les característiques del gènere. Per una banda, trobem obres que segueixen les tendències internacionals de moda, com les històries apocalíptiques de zombis, amb llibres com *La zombi espina* (2012), d'Òscar Vendrell; *Alfa i Omega* (2012), de Sergi G. Oset, i *Carnada* (2018), de Pep Prieto; les distopies juvenils amb obres com *Zona prohibida* (2013), de David Cirici, *Herba negra* (2016), de Salvador Macip i Ricard Ruiz Garzón, *L'enigma Perucho* (2017), de Jordi Cervera, *El món fosc. Talps* (2018), de Jordi de Manuel o *La primera onada* (2018), de Mariló Álvarez; la reivindicació de la ciència-ficció feminista amb *Y* (2020), de Violeta Richart; o *la irrupció del neogrotesc i el bizzarro*, barrejat amb tocs humorístics, amb llibres com *Mentre el món explota* (2014), de Roderic Mestres — pseudònim de Ramon Mas—, *Perímetre* (2016), de Jair Domínguez, o *Los del sud us matarem a tots* (2016), de Valero Santmartí. Malgrat tot, segurament l'autor més destacat d'aquesta etapa és el barceloní Marc Pastor, que amb l'obra apocalíptica *L'any de la plaga* (2010) i la preapocalíptica *L'horror de Rèquiem* (2020) ha aplegat una gran popularitat tant pel que fa als lectors com a la crítica especialitzada en els gèneres fantàstics, amb unes històries caracteritzades per un humor càustic i tot un reguitzell de referències a la cultura pop. Finalment, també cal destacar *TT/600: l'origen del Mecanoscrit* (2014), de Robert Cavaller, que és un homenatge a l'obra de Pedrolo, ja que ambienta la seua acció en el mateix univers que el *Mecanoscrit*, però 600 anys més tard.

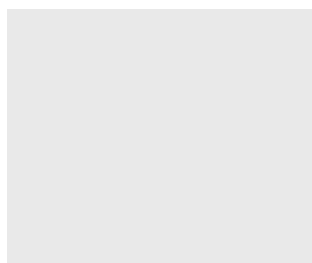
Malgrat aquesta gran proliferació d'obres durant la dècada del 2010, no s'aprecia una influència directa de Manuel de Pedrolo —tret de casos concrets com Jordi de Manuel, Ricard Ruiz, Salvador Macip i Robert Cavaller, que sí que en reconeixen el llegat—, sinó que els autors semblen veure's més influenciats per obres internacionals de ciència-ficció sobre la fi del món. Caldrà observar si en un futur la irrupció de nous autors i editorials en el panorama català que s'ha produït els darrers anys i un fet històric tan rellevant com la pandèmia de la Covid-19, tenen alguna mena d'influència en la ciència-ficció catalana sobre la fi del món i es crea alguna nova tradició pròpia; i també caldrà veure si Pedrolo, que sobretot durant l'any 2018 –centenari del seu naixement– va ser molt reivindicat i van sorgir un gran nombre de nous estudis de la seua obra, en els pròxims anys augmenta la seua influència o, en canvi, es manté la mateixa tendència que hem observat amb les obres publicades durant la dècada del 2010, en què la influència de Manuel de Pedrolo no ha estat tan general com seria esperable per l'enorme popularitat que ha tingut *Mecanoscrit del segon origen*.

ETIQUETES: CARLES HAC MOR CIÈNCIA-FICCIÓ DAVID CIRICI FI DEL MÓN FRANCESC PUIGPELAT MANUEL PEDROLO MARC PASTOR
MONTSERRAT JULIÓ SALVADOR MACIP SEBASTIÀ ALZAMORA SERGI BELBEL

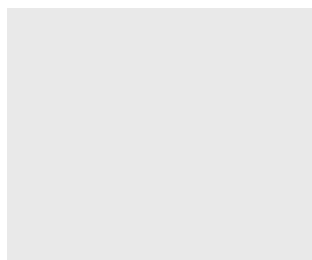
EDGAR COTES | ÚLTIMES PUBLICACIONS

Edgar Cotes (Balaguer, 1997). Graduat en Traducció i Interpretació i estudiant del màster d'Estudis Avançats de Llengua i Literatura Catalanes. És traductor, corrector i editor de subtítols a TV3. Com a autor, ha publicat el llibre de microcontes *Els híbrids minvats* (Edicions SECC, 2017) i els seus contes han aparegut en diverses antologies. Expert en gèneres fantàstics i membre de la Societat Catalana de Ciència-Ficció i Fantasia.

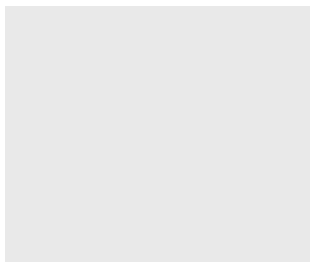
Articles relacionats

La ciència-ficció catalana sobre la fi del món abans del *Mecanoscrit*

**Les preguntes
inspirades (i
exhalades) de Ted
Chiang**

**Vibradors, dofins i
riures enllaunats**

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

[Política de privacitat](#)
[Copyleft](#)